

HIZTEGIA

KAUSAK

AGRONOMIA

Laboreak garatzea ahalbidetzen duten jakintzei eta teknikei esaten zaie agronomia. Hainbat zientziatarako datuetan oinarrituta, abeltzaintza eta nekazaritza ustiatzen laguntzen duen diziplina da.

ANTZINAKO ERREGIMEENA

XVIII. mendeko europar boterearen eta gizartearen antolaketa, batez ere garai moderno eta ilustratu osoa hartzen duena.

ARO GARAIKIDEA

Aro Garaikidea: gizateriaren historiako arorik berriena da, Frantziar Iraultzarekin hasten dena gaur egunera arte.

ARO MODERNOA

XV. eta XVIII. mendeen artean, hau da, Erdi Aroaren eta Aro Garaikidearen artean aurkitzen den historiaren zatia da. Amerikaren aurkikuntzarekin hasi ohi da eta Frantziar iraultzarekin amaitu.

AURRE-INDUSTRIALIZAZIOA

Industrializaziora garamatzaten gertakari guztiak leku jakin batean gertatzeko baldintza egokiak bertzen diren aldia. Mendelosen teorian oinarritua.

BANKUA

Finantza-erakunde honek, alde batetik, bere bezeroek zaintzan uzten dien dirua administratzen du, eta, bestetik, beste gizabanako edo enpresa batzuei maileguan emateko erabiltzen du, interes bat aplikatuz; hau da, negozioak egiteko eta bere kutzako dirua handitzeko dituen modu anitzetako bat da.

BILL OF RIGHTS

1689an Ingalaterran idatzitako dokumentua, Ingalaterrako Parlamentuak Orangeko printzeari ezarri ziona Jakobo II.a erregearen oinordeko izateko. Eskubideen Gutuna ere esaten zaio eta garrantzitsua da parlamentuaren botereak indartu zituelako.

BURDINOLA

Burdina mineral landugabetik atera eta metal bihurtzen zen lantegi zaharra.

DOMESTIC SYSTEM

Aro Modernoan garatzen den ekoizpen-sistema da, nekazarien familiei eskulan bat ematean datzana, soldata baten truke etxean egin dezaten, eta gero jaso eta merkatari baten bidez saldu.

EKINTZAILEA

Aukera bat identifikatzen duena eta aukera hori hartzeko behar diren baliabideak antolatzen dituena, normalean horrekin negozio-asmo bat bilatuz, nahiz eta jarrera pertsonala ere izan daitekeen.

ENCLOSURE ACTS

XVIII. mendearen hasieran Ingalaterran praktikan jarritako lege-xedapen batzuk izan ziren, eta, horien bidez, lur "irekien" edo nekazariarentzako erabilera askeko lurren hektarea ugari inguratu egin behar ko dira, eta horrek hainbat jabetza txikiren salmenta eta berrelkartze prozesua ekarriko du.

ERREMINTA

Eskuarki burdinazko edo altzairuzko tresna, zerbait egiteko edo konpontzeko balio duena eta eskuekin erabiltzen dena.

ESKAINTZAREN ETA ESKARIAREN LEGEA

Merkatuan ondasun bat dagoen eskariaren eta ezartzen den prezioan oinarrituta eskaintzen den eskariaren kopuruaren arteko erlazioa, merkatua lehia askekoa den testuinguru batean.

EZTANDA DEMOGRAFIKOA

Herrialde edo eskualde bateko biztanle kopuruaren igoera azkarra da. Horrek, aldi berean, baliabide gehiago eskatzen ditu, adibidez, kontsumitzeko elikagaiak.

FRANTZIAKO IRAULTZA

1789 eta 1799 artean Frantziar gertatu zen prozesu sozial eta politiko bat izan zen, denborarekin, beste herrialde batzuetara hedatu zena, modu bortitzean, Antzinako Erregimenaren berezko monarkia absolutuarekin eta gizarte estamentalarekin amaitu zena.

GERAKINA

Zerbaitetik geratzen den zatia.

GIZA KAPITALA

Giza kapitala langileen produktibitatearen igoeraren kontzeptua da, haien prestakuntzaren eta lan-esperientziaren arabera.

GIZARTE SEGURANTZA

Gizarte Segurantza gizarte batean Ongizatearen Estatu bermatzeaz arduratzen den sistema da. Osasuna eta hezkuntza publikoak bezalako zerbitzuen arreta, zaurgarritasun-egoeren aurreko sorospena eta abar hartzen ditu bere baitan.

GREMIOA

Lanbide, ofizio edo jardue-
ra bera duten pertsonen
osatutako korporazioa.
Estatutu bereziek eta or-
denantza desberdinek
arautzen dituzten erakun-
deak dira.

HILKORTASUN TASA

Leku eta denbora-tarte
jakin batean hiltzen diren
pertsonen kopurua, biz-
tanleria osoarekin aldera-
tuta, %-tan adierazita.

HISTORIA

Historia: Gertaera eta ger-
takari horien multzoa, be-
reziki pertsona batek, tal-
de batek edo gizarte-ko-
munitate bateko kideek
bizi izandakoak. Baita,
printzipio eta metodo jakin
batzuen arabera, iraganari
dagozkion eta gizateriaren
sorreratik gaur egunera
arteko garapena osatzen
duten gertaerak eta egita-
teak aztertzen eta azal-
tzen dituen diziplina ere.

INDUSTRIA-IRAULTZA

XVIII. mendearen erdial-
dean Britainia Handian
lehen aldiz gertatu ziren
aldaketa ekonomiko, tek-
nologiko eta sozialen mul-
tzoa, ekonomiaren eta
gizartearen eraldaketa
sakona eraginez.

KAPITAL FISIKOA

Ekoizpen- edo fabrikazio-
prozesuan erabiltzen den
aktibo ez-gizatiar mota
bat da, enpresa bati kon-
tsumitzaileei saltzeko pro-
duktuak eta zerbitzuak
sortzeko aukera ematen
diona. Instalazioak, maki-
nak, lehengaiak eta abar
izan daitezke.

ROTHERDAMGO GOLDEA

Burdin hesia eta harekin
zihoan isurialdea hobetze-
ko nekazaritza-tresna da,
eta, horrela, golde sako-
nagoa eta azkarragoa
ematen da.

SINKRONIKOA

Beste gertaera, fenomeno
edo zirkunstantzia baten
aldi berean gertatzen edo
egiten dena; harekin edo
beste gertaera, fenomeno,
mugimendu, mekanismo
eta abarren tarte, abiadura
edo aldi berberekin den-
borazko korrespondentzia
perfektuan.

LABOREEN TXANDAKETA

Nekazaritzan erabiltzen
den teknika, toki berean
landatzen diren landare
motak txandakatzea daka-
rrena, labore mota jakin
bati eragiten dioten gaixo-
tasunak garatzen ez la-
guntzeko eta lurzorua agor
ez dadin.

LIBREKANBISMOA

Doktrina ekonomikoa hor-
nen arabera, jarduera eko-
nomikoa Estatuaren esku-
hartzerik gabe garatu
behar da, interes indibi-
dualean soilik oinarrituta,
interes sozialarekin bat
datorrena, eta eskaintza-
ren eta eskariaren printzi-
pioan, nazioarteko merka-
taritzaren askatasuna ire-
kiz.

LURRUN MAKINA

Kanpoko errekuntza-mo-
torra den artefaktua, ur-
lurrun kantitate baten
energia eraldatzeko gai
dena, lan zinetikoa edo
mekanikoa eginez.

MAKINA

Lan jakin bat egiteko era-
biltzen den pieza multzo
batez fabrikatutako eta
osatutako objektua, oro
har energia mota bat mu-
gimendu edo lan bihurtzen
duena.

MALTHUSIANISMOA

Jaiotza-tasa kontrolatzea
gomendatzen duen dok-
trina, populazioa dauden
baliabideetara egokitzeko
eta herrien pobretzea
saihesteko bide gisa, R.
Malthusek adierazia.

PARLAMENTARISMO INGELESA

XVII. mendearen erdial-
dean sortutako sistema
politiko ingelesa, non bo-
tere politikoa banatu egi-
ten den: legegilea parla-
mentu baten esku utziz,
exekutiboa erregearen
esku, eta juridikoa epaile
independenteen esku.

PARLAMENTARISMO INGELESA

Teoria demografiko horrek
azalduko luke teknologiara
igarotzea erregimen de-
mografiko aurreindustrial
bat, hilkortasun- eta jaiot-
za-tasa handiak buru di-
tuen, beste industria-
erregimen batera, biztan-
leriaren hazkunde handia-
rekin eta, ondoren, indus-
tria-ondokoarekin, hilkor-
tasun- eta jaiotza-tasa oso
txikiakin.

UGALKORTASUN TASA

Emakume guztiak ugalkor-
tasun-urteak amaitu arte
biziko balira eta adin ba-
koitzeko batez besteko
ugalkortasun-tasaren ara-
bera erdituko balira, ema-
kume bakoitzeko batez
besteko seme-alaba kopu-
ruek erakusten duen alda-
gai demografikoa.

ZENTSU-SUFRAGIOA

Errenta- edo ondare-bal-
dintza jakin batzuk zituz-
ten herritarrei botoa ema-
teko eskubidea ematean
oinarritutako hauteskun-
de-sistema.